

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 19/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2006 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä (HE 149/2006 vp) valmistelevalle käsittelyä varten määrännyt, että sivistysvaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunta on annettava asiasta lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Eija Maunu, liikenne- ja viestintäministeriö

- hallitusneuvos Timo Lankinen, opetusministeriö
- erityisasiantuntija Inkeri Toikka, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Antero Peipponen, Suomen Autokoululiitto r.y. SAKL.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- opetusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Opetushallitus
- Huittisten ammatillinen aikuiskoulutuskeskus
- Amatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liitto ry
- Suomen Toisen Asteen Logistiikan Opettajat ry (STALO ry)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä.

Vaatus ammattipätevyydestä koskisi linja- ja kuorma-auton kuljettamista ja näiden ajoneuvojen kuljettajilta vaadittavaa ammattipätevyyttä. Ammattipätevyyttä koskevan vaatimuksen ulkopuolelle rajattaisiin ei-kaupalliset ajot ja ajot, joissa pääasiallisena tehtävänä ei ole kuljettajana toimiminen. Lakiin sisältyisivät myös ammattikuljettajan vähimmäisikää koskevat vaatimukset.

Ammattipätevyys koostuisi kuljettajan perustason ammattipätevyydestä ja säännöllisestä jatkokoulutuksesta. Perustason ammattipätevyys olisi saavutettavissa koulutuksella. Koulutus olisi suoritettavissa myös nopeutetusti, jolloin se kuljettajan iästä riippuen voisi antaa aluksi rajoitetun oikeuden kuljettajana toimimiseen. Ammattipätevyyttä ja koulutusta koskeva vaatimus olisi erillinen ajokorttia varten annettavasta koulutuksesta ja sen määrästä. Koulutukseen tulo ei edellyttäisi kuljetettavan ajoneuvon ajo-oikeutta.

Kuorma-auton kuljettajana toimimisen vähimmäisikärajat olisivat 18 ja 21 vuotta ammatipätevyyskoulutuksen kestosta ja ajokortin luokasta riippuen. Linja-autonkuljettajan harmonisoidut ikärajat olisivat vastaavasti 21 ja 23 vuotta.

Vaatus ammattipätevyydestä koskisi 10 päivästä syyskuuta 2008 lukien linja-auton ajokortin ja 10 päivästä syyskuuta 2009 lukien kuorma-auton ajokortin suorittavia ja alalle ryhtyviä kuljettajia. Tätä ennen ajokorttinsa saaneilta ei vaadittaisi perustason ammatipätevyyskoulutusta.

Ammattipätevyyden ylläpitäminen edellyttäisi säännöllistä jatkokoulutusta. Vaatus jatkokoulutuksesta koskisi myös ennen lain voimaantuloa alalla toimineita kuljettajia.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan otettavaksi rajoitetusti käyttöön linja-auton kuljettajan alempi ikäraja Suomessa tapahtuvissa kuljetuksissa. Ikärajan alentaminen 18 vuoteen edellyttäisi laissa tarkoitetun perustason ammatipätevyyden lisäksi kolmivuotisen linja-auton kuljettajan ammatillisen peruskoulutuksen suorittamista.

Perustason ammatipätevyyskoulutusta antaisivat erikseen tähän opetukseen hyväksytyt koulutuskeskukset, joita olisivat ammatilliset koulutuslaitokset ja autokoulut. Koulutuksen järjestäminen olisi mahdollista myös puolustusvoimien kuljettajakoulutuksen yhteydessä. Jatkokoulutusta varten voitaisiin hyväksyä muitakin koulutuskeskuksia. Ajoneuvohallintokeskus ja opetusministeriö hyväksyisivät koulutuskeskukset ja vastaisivat hyväksyntänsä koulutuskeskusten

valvonnasta. Ajoneuvohallintokeskus vastaisi hyväksymisensä koulutuskeskuksissa annettavaan koulutukseen liittyvän kokeen järjestämisestä ja valvonnasta. Opetusministeriö voisi osoittaa valvontaa koskevat tehtävät Opetushallitukselle. Kokeen järjestämisestä vastaisivat Opetushallituksen valvonnassa ammatillisen koulutuksen tutkintoja järjestävät toimielimet.

Perustason ammatipätevyyskoulutus sisältyisi kuljettajan ammatillisiin tutkintoihin, ja se voitaisiin suorittaa myös niistä erillisenä ammatillisessa kuljettajakoulutuksessa. Opetushallitus vahvistaisi koulutuksen sisällöt ja vaatimukset. Jatkokoulutuksessa noudatettavat koulutusohjelmat vahvistaisi Ajoneuvohallintokeskus.

Perustason ammatipätevyysvaatimuksen ja jatkokoulutusvaatimuksen täyttäminen osoitetaisiin kuljettajan ajokorttiin tai ammatipätevyyskorttiin tehtävällä merkinnällä.

Esitys perustuu maanteiden tavana- ja henkilöliikenteeseen tarkoitettujen tiettyjen ajoneuvojen kuljettajien perustason ammatipätevyyttä ja jatkokoulutusta koskevaan direktiiviin.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös Ajoneuvohallintokeskuksesta annettua lakia, tieliikennelakia ja ajoneuvoliikennerekisteristä annettua lakia. Niihin tehtäisiin ehdotetuista ammatipätevyysvaatimuksista johtuvat muutokset.

Lain kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammatipätevyydestä olisi tultava voimaan mahdollisimman pian. Lait ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti. Linja-auton kuljettajien olisi täytettävä ehdotetut pätevyysvaatimukset 10 päivästä syyskuuta 2008 ja kuorma-auton kuljettajien 10 päivästä syyskuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen mukaan perustason ammatipätevyyskoulutusta järjestettäisiin ammatillista kuljettajakoulutusta antavissa oppilaitoksissa ja raskaan kaluston ajokorttikoulutusta antavissa autokouluissa. Peruskoulutusta antavina koulutuskeskuksina toimisivat nykyiset raskaan kaluston ajokorttikouluttajina toimivat

koulutuksen antajat. Koulutusta voidaan järjestää myös puolustusvoimissa annettavan kuljettajakoulutuksen yhteydessä.

Ammatillisen koulutuksen ja puolustusvoimien kuljettajakoulutuksen yhteydessä annettavan koulutuksen kustannuksista vastaisi pääosin yhteiskunta. Tämä turvaisi koulutuspalvelujen käytön opiskelijan varallisuusasemasta riippu-

matta. Autokoulujen koulutuspalveluista perittävät kustannukset rajoittaisivat opetuspalvelujen kysyntää.

Tarkoitus on, että koulutuksen sisällöt ja vaatimukset sovitetaan kansalliseen koulutus- ja tutkintojärjestelmään ja sen vaatimuksiin. Opetushallitus vahvistaisi perustason ammattipätevyyskoulutuksessa noudatettavan opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteet. Niitä sovellettaisiin kaikessa opetuksessa koulutuksen antajasta riippumatta. Ajoneuvohallintokeskus puolestaan vahvistaa jatkokoulutuksessa noudatettavat koulutusohjelmat jatkokoulutuksen antajasta riippumatta.

Valiokunta huomauttaa, että direktiivi ei edellytä koko ajo-opetusjärjestelmän muuttamista.

Valiokunta suhtautuu kriittisesti siihen, että jatkossa C-luokan kuorma-autokortin voisi pääsääntöisesti suorittaa vain ammatillisessa koulutuksessa.

Nykytilanne. Suomessa suoritetaan vuosittain keskimäärin 16 000—17 000 C-luokan kuorma-auton ajokorttia. Ajokortit suoritetaan pääasiassa autokouluissa. Osa ajokorteista suoritetaan Opetushallituksen valvonnassa tapahtuvassa kolmivuotisessa perustutkintokoulutuksessa (aloituspaikkoja noin 650—700 vuosittain) ja puolustusvoimien kuljettajakoulutuksen yhteydessä (keskimäärin noin 500 vuodessa). D-luokan linja-autokortteja suoritetaan vuosittain noin 1 100, joista noin puolet järjestetään koulutuksen perusteella ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa CE-luokan tapaan.

C-ajokortin suorittanut voi suorittaa yhdistelmäajokortin (CE-luokan ajokortti). Nykyään kortin suorittaa vuosittain 900 kokemuksen perusteella ja 500 koulutuksen perusteella. Opetus on tällöin pääasiassa saatu ammatillisissa aikuis-koulutuskeskuksissa (11 oppilaitosta) osana ammattitutkintoon valmistavaa kuuden kuukauden koulutusta. Kuljettajantutkintovaatimusten mukaan CE-luokan koulutusta antavia autokouluja on keskimäärin 8.

Kuljetuselinkeino tarvitsee tulevaisuudessa riittävän määrän ammattikuljettajakoulutuksen saaneita kuljettajia. Asiantuntijakuulemisessa

on tuotu esille, että vuotuinen uusien kuljettajien tarve on noin 4 000. Tällainen määrä voi tulla työmarkkinoille vain riittävän laajan koulutusjärjestelmän tuottamina. Opetushallituksen alaisissa oppilaitoksissa ja puolustusvoimien kuljettajakoulutuksessa vuosittain suoritettavat 1 150—1 200 C-luokan ajokorttia sekä suoritettu yhdistelmäajokortit ja linja-autokortit eivät kata kuin osan kuljettajatarpeesta.

Ongelmana on pidetty peruskoulutuksen koulutusväylän puuttumista. Nykyinen ikävaatimus ei ole mahdollistanut ajokortin saamista koulutuksen päätteeksi. Opetusministeriön selvityksen mukaan ikärajan alentamista koskeva esitys ei ole välittömästi yhteydessä direktiivissä edellytetyn perustason ammattipätevyys hankkimistavasta tehtävän päätöksen kanssa. Ikärajan alentaminen antaa kuitenkin mahdollisuuden aloittaa henkilöliikenteen koulutus myös nuorille suunnatun ammatillisen perustutkinnon yhteydessä. Ikärajan alentaminen on ammattipätevyysdirektiivin suoma mahdollisuus, joka on perusteltua ottaa käyttöön nopeassa aikataulussa jo aiemmin kuin muut direktiivin osat on otettava käyttöön. Nykyinen käytäntö, jolloin voi valita vain tavaraliikenteen koulutusta, ei kiinnosta kaikkia kuljetusalasta kiinnostuneita. Ammatillisen koulutusväylän avaaminen henkilöliikenteen koulutukselle lisää nuorten kiinnostusta kuljettajan tehtäviin ja helpottaa paikallisesti esiintyvää henkilöliikenteen kuljettajapulaa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat valmistautuneet linja-autonkuljettajakoulutuksen aloittamiseen nuorille käynnistämällä kokeilutoimintaa ja osoittamalla toiminnan käynnistämiseen uusia voimavaroja.

Tulevaisuus. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan (s. 22), että C-luokan opetuksen kustannukset autokouluissa ovat keskimäärin 1 650 euron luokkaa. Koulutuksen pidentyminen nostaa ajokortin suorittamisen kustannuksia merkittävästi. Lakiesityksen perustelujen mukaan (s. 11) autokoulujen tarjoamien palvelujen käyttöä rajoittaisivat tulevaisuudessa pitemmästä koulutuksesta aiheutuvat korkeammat kustannukset ja koulutuksen kustantaisi viime kädessä

oppilas itse, ellei esimerkiksi työnantaja vastaisi kustannuksista. Ammatillisessa koulutuksessa toteutettuna koulutuskustannukset eivät rajoitaisi koulutuspalvelujen käyttöä. Edellisestä joutu- en ajokortin suorittajat joutuvat aiempaa eriar- voisempaan asemaan riippuen siitä, suorittavat- ko ajokorttikoulutuksen ammatillisessa koulu- tuksessa vai yksityisessä autokoulussa. Ajokor- tin suorittamisen hinta yksityisessä autokoulus- sa voi eräiden arvioiden mukaan jopa kolmin- kertaistua nykyisestä tasosta, mikä supistaa tä- män koulutusväylän käytön ja samalla nostaa alalle tuleminen kynnystä merkittävästi.

Työvoimapula on todellinen uhka kulje- tuselinkeinon tulevaisuudelle. Olemassa olevat koulutuskanavat ja käytettävissä oleva koulutus- kapasiteetti on hyödynnettävä, jotta työvoima- pula ei pahene ja suomalaisen kuljetuselinkein- on tulevaisuus turvataan. Ellei nykyisin C-luo- kan, yhdistelmäajoneuvojen ja linja-autojen ajo- korttikoulutusta järjestäville autokouluille tur- vata tasavertaisia taloudellisia toimintaedelly- tyksiä ammatillisten oppilaitosten kanssa, uhka- na on, että lakiesitys johtaa näiden yksityisten koulutuspalvelujen loppumiseen ainakin suur- ten kaupunkien ulkopuolella ja olemassa oleva kapasiteetti jää monin osin hyödyntämättä. Maan eri osissa voidaan joutua hyvin erilaiseen asemaan näiden koulutuspalveluiden saatavuus- dessa. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että riittävän työvoiman saamiseksi turvataan koko maassa ammattikuljettajakoulutuksen saatavuus kattavasti eri puolilla maata hyödyntäen nykyis- ten koulutuksenantajien kapasiteettia.

Sen lisäksi, että nykyisin toimiville kuljettaja- koulutuksen järjestäjille turvataan tasavertaiset mahdollisuudet hakea koulutuksen järjestämis- lupaa, niille tulee varmistaa taloudelliset kilpai- luedellytykset toimia koulutuksen järjestäjinä suhteessa ammatillisiin oppilaitoksiin.

Jatkokoulutusluvat . Ensimmäisen lakiehdotuk- sen 10 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä todetaan, että perustason ammattipätevyyskou- lutukseen hyväksytty koulutuskeskus saa antaa myös jatkokoulutusta, jos Ajoneuvohallintokes- kus on hyväksynyt jatkokoulutuksessa käytettä- vän koulutusohjelman. Sivistysvaliokunnan saa- man selvityksen mukaan jatkokoulutuksen oppi- sisällöt perustuvat samoihin sisältöihin kuin pe- rustason ammattipätevyyskoulutuksessa ja tar- koitus on, että ammattipätevyyskoulutukseen hyväksytty saisi samalla hyväksymisellä oikeu- den jatkokoulutukseen. Koulutusohjelmat hy- väksyisi yksi taho eli Ajoneuvohallintokeskus. Asetuksessa on tarkoitus säätää asian toimeen- panosta käytännössä niin, että perustason am- mattipätevyyskoulutuksen antamista varten teh- tävään hakemukseen olisi liitettävä selvitys sii- tä, että Ajoneuvohallintokeskus on hyväksynyt jatkokoulutuksen koulutusohjelman, jos jatko- koulutusta aiotaan antaa. Sivistysvaliokunta eh- dottaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle, että se ottaa 1. lakiehdotuksen 10 §:n yksityiskohtai- siin perusteluihin edellä todetun sisältöisen täs- mennyksen.

Lakiehdotuksen 10 §:n 2 momentti koskee niitä, jotka hakevat hyväksymistä pelkästään jat- kokoulutuksen antajaksi. Valiokunta pitää ehdo- tusta tarkoituksenmukaisena mm. sen vuoksi, että kuljettajien ammattitaidon syventämiseksi ja tarkentamiseksi tarvittavaa keskeistä tietoa ja osaamista syntyy alan monille toimijoille. Ta- voitteenä tulee olla laaja jatkokoulutuskeskus- ten verkosto, jossa ovat mukana perustason am- mattipätevyyskoulutusta antavat järjestäjät ja muut kuljetusalan toimijat.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää

*että liikenne- ja viestintävaliokunta ot-
taa huomioon, mitä edellä on esitetty.*

Helsingissä 16 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Minna Lintonen /sd
vpj.	Säde Tahvanainen /sd (osittain)	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Seppo Särkiniemi /kesk
	Hanna-Leena Hemming /kok	Ilkka Taipale /sd (osittain)
	Sinikka Hurskainen /sd (osittain)	Marja Tiura /kok
	Tuomo Hänninen /kesk (osittain)	Jutta Urpilainen /sd
	Tatja Karvonen /kesk (osittain)	Raija Vahasalo /kok
	Rauno Kettunen /kesk	Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.